

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
stv@eduskunta.fi

HE 126/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lain muuttamisesta (HE 126/2024 vp). Kunnioittavasti SYL lausuu seuraavaa.

Hallituksen esityksessä esitetään säädettäväksi yleiseen asumistukeen varallisuusharkinta ja muutettavaksi tuen enimmäistasoa määrittävää kuntaryhmitystä kuuden keskiuuren kaupungin osalta. SYL suhtautuu varauksella varallisuusrajojen säätämiseen ja vastustaa kuntaryhmien muutoksia.

Esitys sisältää lisäksi muutoksia eläkkeensaajien asumistukeen. SYL on yleisellä tasolla tyytyväinen siihen, että myös eläkkeensaajien asumistukea on tarkasteltu osana valtiontalouden tasapainottamistoimia, jotta koko asumisen tukien säästöpainne ei kohdennu nykyisiin yleisen asumistuen saajiin. SYL ei kuitenkaan ota kantaa eläkkeensaajien asumistukeen yksityiskohtaisemmin.

Muutosten kohdentuminen opiskelijoihin

Ehdotetut yleisen asumistuen muutokset kohdistuvat nykyisin yleiseen asumistukeen oikeutettuihin opiskelijoihin rajallisesti. Kaikkia opiskelijoita muutokset koskevat 1.1.-31.7.2025 välisenä aikana siltä osin kuin heidän asumistukensa tarkastetaan tai myönnetään tuolla aikavälillä. Tällä aikavälillä muutokset ehtivät koskettaa noin puolta yleistä asumistukea saavista opiskelijoista.

Pysyvämpi opiskelijoiden asumisen tukien tilanne tulee voimaan lukuvuoden 2025-2026 alussa. Opiskelijat on tarkoitus siirtää 1.8.2025 alkaen HE 160/2024 vp mukaisesti opintotuen asumislisän piiriin, joten tämän jälkeen yleisen asumistuen muutokset eivät koske suurinta osaa opiskelijoista. Tämänkin jälkeen oikeutettuja yleiseen asumistukeen ovat kuitenkin:

- Perheelliset opiskelijat,
- Opiskelijat, joilla ei ole oikeutta opintotukeen,
- Opiskelijat, joiden opintotuen enimmäiskesto on täyttynyt,
- Opiskelijat, jotka ovat oikeutettuja opintotuen estävään etuuteen, kuten sairauspäivärahaan, vanhempain- tai raskauspäivärahaan, työttömyyspäivärahaan tai kuntoutusrahaetuuteen.

Näin ollen 1.8.2025 lähtien opiskelijat jakautuvat kahden erilaisen asumisen tukijärjestelmän piiriin riippuen siitä, ovatko he perheellisiä ja ovatko he oikeutettuja opintotukeen vai eivät. Valtaosa opiskelijoista olisi opintotuen asumislisän piirissä, mutta edellä mainituissa poikkeustilanteissa he tulisivat yleisen asumistuen saajiksi joko pysyvästi tai rajalliseksi ajaksi. Esimerkiksi sairastuminen tai lapsen saaminen johtaa siihen, että opiskelija siirtyy opintotuen ja sen asumislisän piiristä perusturvan ja yleisen asumistuen piiriin. Lisäksi opintojen alkaminen ja päättäminen johtavat siihen, että opiskelija saattaa siirtyä kahden asumisen tuen välillä.

Enimmäisasumismenojen kuntaryhmituksen muuttaminen

Esityksen mukaan yleisen asumistuen enimmäisasumismenoja koskevaa kuntaryhmitystä muutettaisiin niin, että Kouvola, Mikkeli, Pori, Kajaani, Lappeenranta ja Vaasa siirrettäisiin nykyisestä 2. kuntaryhmästä 3. kuntaryhmään. Kyseisissä kunnissa yleistä asumistukea saavista ruokakunnista 15 443 (47 %) oli opiskelijaruokakuntia. Nämä kunnat on myös opintotuen asumislisää koskevassa lakiehdotuksessa HE 160/2024 määritelty matalampaan kuntaryhmään.

SYL ei kannatta kuntaryhmituksen muuttamista. Siirrettäviin kuuteen kaupunkiin kuuluu yliopistokaupunkeja kuten Vaasa ja Lappeenranta. Opiskelijoiden on opintojensa suorittamiseksi muutettava yliopistokaupunkiin ja heidän toimeentulonsa on heikko. SYL näkee, että kuntaryhmän muutokset heikentävät asumistuen piiriin jäävien opiskelijoiden mahdollisuutta opiskella päätoimisesti kyseisissä kaupungeissa. SYL on huolissaan siitä, että jo tehdyt sekä esityksessä olevat asumistuen leikkaukset heikentävät kouluttautumisen ja päätoimisen opiskelun mahdollisuuksia. Opiskelija-asuntoja ei riitä kaikille tarvitseville, joten asumiskulujen pienentäminen ei siis ole monelle opiskelijalle mahdollista. Lisäksi hallitus on myös kehysriihessään keväällä 2025 päättänyt leikata erityisryhmien investointiavustuksista, minkä seurauksesta opiskelija-asuntotarjonta ei ole kohenemassa myöskään tulevaisuudessa.

Varallisuusharkinta

SYL suhtautuu esitettyyn yleisen asumistuen varallisuusharkinnan matalaan tasoon ja sitä koskevaan indeksikorotusten puuttumiseen varauksella. SYL näkee, että opiskelijalle tulee sallia kohtuullinen varallisuus ja tulotaso ilman heikentävää vaikutusta asumistukeen. Nuorilla korkeakouluopiskelijoilla ei tyypillisesti ole suurta varallisuutta, mutta osa opiskelijoista pyrkii opintojensa aikana säästämään ja kerryttämään sijoitusomaisuutta tulevaisuuden varalle. Tyypillisesti säästöt kertyvät kesätyörahoista, sijoitetusta opintolainasta tai esimerkiksi ASP-tilille sijoitetuista varoista. SYL näkee, että opiskelijaa ei tule rankaista asumistuen tason alenemisella hänen varautuessa tulevaisuuteen.

Varallisuusharkinnan toteutuessa SYL pitää kuitenkin positiivisena, että tällöin huomioidaan saajan nettovarallisuus ja velat. Opintotuki on kehittynyt entistäkin lainapainotteisemmaksi ja opintolaina kattaa tällä hetkellä 75% opintotuesta. Vuonna 2022 valmistuneella maisterilla on ollut keskimäärin 22 400 euroa opintolainaa, joka on noin kolme kertaa enemmän kuin 10 vuotta aikaisemmin. SYL pitää kohtuullisena, että opintolainan määrä huomioidaan varallisuuden määrittelyssä.

Lisäksi SYL suhtautuu positiivisesti siihen, että esityksessä asuntosäästöpalkkiotiliä ei huomioida omaisuutena. Opiskelijalla on tällöin mahdollisuus valmistautua jo opintojen aikana asunnon hankkimiseen tulevaisuudessa.

Vaikutusarviot opiskelijoihin 1.8.2025 jälkeisellä ajalla

Käsittelyssä olevan hallituksen esityksen vaikutuksia opiskelijoihin on erittäin hankala ennakoida lainsäädännölle tavallisesti odotetulla tarkkuudella. Erityisesti varallisuusrajan osalta laskelmiin sisältyy paljon oletuksia ja puutteellisia pohjatietoja, sillä tarvittavaa tietoa asumistuen saajien varallisuudesta ei ole olemassa. Opiskelijoiden kohdalla vaikutusarviointia vaikeuttaa aiemmin tässä lausunnossa kuvailtu tilanne siitä, miten muutokset kohdentuvat opiskelijoihin.

Vuoden 2023 lopussa asumistukea saavista opiskeljaruokakunnista perheellisiä oli 12 590 ruokakuntaa eli 7,5 prosenttia. Varallisuusharkinta tulisi kohdentumaan näihin yleistä asumistukea jatkossakin saaviin opiskelijoihin. Lisäksi varallisuusharkinta tulisi vaikuttamaan niihin opiskelijoihin, jotka eivät ole oikeutettuja opintotukeen ja sen asumislisään. Tämän ryhmän suuruutta on mahdoton arvioida. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan kuntaryhmän muutos koskettaisi noin 2 200 perheellistä opiskelijaa kuudessa keskisuuressa kaupungissa. Lisäksi muutos kohdistuisi tuntemattomaan määrään näissä kaupungeissa asuvia opiskelijoita, jotka eivät ole oikeutettuja opintotukeen.

SYL tahtoo tuoda sosiaali- ja terveystietokannan tietoon, että hallituksen esityksen vaikutusarviot ottavat edellä kuvatun perusteella opiskelijat huomioon vajavaisesti. Tosin on todettava, että tarkempia vaikutusarvioita ei liene tilastotiedon ja mikrosimulaatiomallien pohjalta mahdollista laatia johtuen siitä, että 1.8.2025 alkaen opiskelijoiden asumisen tukien kokonaisuus on kohtuuttoman monimutkainen ja tilannesidonnainen.

Muutosten voimaantulo

SYL näkee muutoksien voimaantulon aikataulun haasteellisena. Esityksen mukaan yleistä asumistukea saavien opiskeljaruokakuntien tuen taso tarkistetaan siirtymäajan välillä 1.1.-31.7.2025 noin puolella opiskeljaruokakunnista. Tällöin noin puolien kohdalla asumistuki luultavasti muuttuu siirtymäajan välillä, kun elokuussa tuen taso muuttuu jälleen. SYL näkee, että esityksen voimaantuloa tulee tarkastella uudelleen, jotta tarpeettomilta epäselvyyksiltä ja haasteelliselta siirtymiseltä välttyttäisiin.

SYL pitää selvittämisen arvoisena sitä, että opiskeljaruokakuntien yleistä asumistukea ei tarkastettaisi alkuvuoden 2025 aikana varallisuusrajojen osalta, sillä tällä säästettäisiin mittava määrä vaivaa ja hallinnollista työtä.

Yleinen asumistuki on opiskelijoille sopivin tukimuoto

Jo syksyllä 2023 sekä STM:n että THL:n julkaisemissa vaikutusarvioissa opiskelijat tunnistettiin raskaimpien leikkausten kohteeksi joutuvaksi ihmisryhmäksi ansioturvalla olevien työttömien ohella. SYL pitää kriittisen tärkeänä, että hallituksen päätöksistä tehdään kattava kokonaisvaikutusarvio, jonka perusteella päätöksiä vielä arvioidaan.

Vaikka SYL ei kannata esitettyjä muutoksia, SYL näkee yleisen asumistuen olevan nykyisessä järjestelmässä opiskelijoille parhaiten toimiva asumisen tuki, joka huomioi asumisen kustannusten vaihtelut, kohdentuu hyvin sekä myös ehkäisee opiskelijoiden siirtymistä toimeentulotuelle. Hallituksen esityksessä HE160/2024 määritelty opintotuen asumislisän taso on selkeästi matalampi yleisen asumistuen tasoon verrattuna tällä hallituskaudella päätettyjenleikkausten jälkeenkin.

SYL pitää myös epätarkoituksenmukaisena sitä, että siirron vaikutuksesta opiskelijan asumisen tuki voi vaihdella opiskelijan elämäntilanteen muuttuessa. Opiskelijan aloittaessa opinnot hän siirtyy opintotuen asumislisälle. Sairastuessa opiskelija siirtyy yleisen asumistuen piiriin ja parantuessa takaisin asumislisälle. Opiskelijan perheellistyessä siirtyy opiskelija siirtyy taas yleisen asumistuen piiriin. **Näistä syistä SYL näkee, että opiskelijat tulisi pitää yleisen asumistuen piirissä.**

Lisätietoja:

Sakari Tuomisto
Sosiaalipoliittinen asiantuntija (toimeentulo, asuminen)
sakari.tuomisto@syl.fi
040 687 6353